

Speech staatssecretaris Jack de Vries bij de overhandiging van de
Defensie Duurzaamheidsnota 2009, donderdag 26 februari 2009,
Koninklijke Beatrixkazerne Den Haag

Alleen gesproken tekst geldt.

Tegen een aantal mensen vertelde ik dat ik vandaag bij deze presentatie zou zijn. Ze keken me verbaasd aan. Defensie? Natuur? En milieu? Ze waren verbaasd dat ik dit in één adem noemde. Heeft dat met elkaar te maken vroegen ze? Meteen begon ik enthousiast te vertellen. Defensie en milieu hebben veel met elkaar te maken. Want wij oefenen op terreinen waar ook veel planten en dieren zich hebben gehuisvest, denkt u bijvoorbeeld aan reeën, spechten, vleermuizen of de kommavlinder. Hier zijn recent ook een aantal artikelen over verschenen waarin te lezen was hoe defensie en natuur samen gaan. Wij houden niet alleen rekening met deze 'bewoners' maar onze terreinen zijn voor hen ook goed toeven want als wij niet oefenen is het er rustig. Duurzaamheid gaat ook over energie, gebruik en verbruik van eindige grondstoffen en over vervuiling en verstoring door de voorbereiding op onze taken. Hier moeten we goed over nadenken met de grote hoeveelheid vastgoed en materiaal die wij bezitten.

Want Defensie wil net als andere ministeries bijdragen aan het uit te voeren kabinetsbeleid. Defensie heeft, als onderdeel van het Rijk een voorbeeldfunctie naar de rest van het land. Daarbij komen wij soms het spanningsveld tegen van milieu wet- en regelgeving en operationele noodzaak. Denk bijvoorbeeld aan de permethrine waarmee uniformen worden geïmpregneerd als o.a. malariapreventie. Dit mag niet vanwege

de bestanddelen maar is wel noodzakelijk. Defensie krijgt hiervoor een uitzondering.

Dat we met dit spanningsveld te maken hebben wil niet zeggen dat een serieus duurzaamheids- of milieubeleid onmogelijk is. Wij zijn al jaren serieus bezig met milieubeleid. Als je kijkt naar vanmiddag dan zijn er drie dilemma's. Op het gebied van energie, ruimtebeperking en milieuzorg.

(1. Energie)

Om te beginnen met energie. De wereld draait op energie, die wereld wordt steeds dynamischer, of zelfs chaotischer, wat u wilt. De energieprijs is in enkele maanden gedaald met 80% en de economische vooruitzichten zijn zeer verslechterd. Toen deze duurzaamheidsnota werd geschreven was die kennis nog maar zeer gedeeltelijk of zelfs niet bekend. Maar dat scheidt wel de vraag of deze kennis dan tot een andere visie leidt? Ik wil benadrukken dat dit niet zo is. Duurzaamheidsbeleid kijkt over generaties heen en het is de lange termijnkoers die telt.

Energie blijft een schaars goed. Bij Defensie zullen we ons er zeer van bewust van moeten zijn dat in onze lange termijnvisie duurzaamheid en milieu een plaats moeten krijgen. Energie zal niet goedkoop blijven en op de lange termijn wordt energie wellicht weer schaars. Daar moeten we nu al rekening mee houden. Daarom zet dit plan in op energie-efficiency als voornaamste instrument. Daarin zijn we niet verschillende van andere organisaties in Nederland. Maar toch moeten we ons nu al realiseren dat er in de verdere toekomst meer inspanning nodig is.

Denk aan gebouwen, maar ook materieel. Gebouwen gaan misschien vijftig jaar mee, materieel wellicht twintig tot dertig jaar. Dat betekent dat

de beslissingen die we op deze terreinen nú nemen jarenlang zullen doorwerken. Kooldioxide uitstoot heeft in het milieu zelfs een klimaateffect van zeven decennia of langer! Daarom is een strategische kijk op de toekomst van belang. We gaan daarmee gelukkig wel de goede kant op. We haken waar mogelijk aan bij het programma Duurzaam Inkopen van het Rijk en ook in Europa zien we dit soort initiatieven nu ontstaan. We gaan bijvoorbeeld zeker mee met de eisen die vanuit Duurzaam Bouwen aan onze gebouwen gesteld worden. Energie-effectiviteit staat bij infrastructuur hoog op de agenda zodat materieel, nodig voor operaties, kan worden ontzien. Nu en in de toekomst.

(2. Radar & ruimtebeperking)

Het Kabinet kijkt ook scherp naar typen energie. Eén van de doelstellingen is een aandeel van 20% in duurzame energie zoals wind en zon. Daarom is het ook niet vreemd dat veel gemeenten nu plannen hebben voor de aanleg van een windmolenpark. En daar loop ik dan tegen een concreet dilemma. Ik wil me wel confirmeren aan de kabinetsdoelstelling maar ik ben ook verantwoordelijk voor het belang van veiligheid. De aanleg van windmolenparken zorgt bij veel van de aanvragen voor een te grote verstoring op onze radars. Veel aanvragen voor de aanleg van windmolens kunnen daarom geen doorgang vinden. Een zelfde discussie hebben we ook op het gebied van hoogbouw. Zien we wel voldoende in het luchtruim? Uiteraard blijven we het belang van deze radars voor de nationale veiligheid uitleggen maar dit is een duidelijk voorbeeld van een botsing tussen milieu en veiligheid. Gelukkig heeft TNO recent een onderzoek afgerond naar vijf pijplijnprojecten. Deze zijn opnieuw getoetst met een verfijnde modellering van de windmolen. Een aantal van de projecten kunnen, met enkele

aanpassingen, nu toch worden aangelegd. Voor 2010 wordt nu een aangepaste toetsingsnorm en een aanpassing van het rekenmodel verwacht. Met de gezamenlijke projectgroep, o.a. met het NcTb, moeten we gaan kijken naar een normstelling, wat gaan we realiseren in radarwaarneming?

Maar niet alleen op het gebied van windenergie botsen we met andere partijen. Soms lijkt het (en ik leg de nadruk op het woord 'lijkt') alsof militaire activiteiten zich niet verdragen met de natuur. Dat komt doordat Defensie opereert in gebieden die vroeger als waardeloos werden beschouwd maar tegenwoordig worden aangemerkt als prachtige natuur. Denk bijvoorbeeld aan onze oefenterreinen op de Veluwe en aan ons oefenterrein Marnewaard en schietrange De Vliehors in het Waddengebied. Sommigen mensen in Nederland zijn van mening dat natuur belangrijker is dan het oefenen door de krijgsmacht en dat Defensie dus maar ergens anders moet oefenen. Het merendeel van oefeningen en trainingen gebeurt echter al in het buitenland en je kunt daar niet iedere dag oefenen. Bovendien vind ik alleen het buitenland geen optie. Apachevliegers zijn al twee van de drie nachten van huis. Je moet ook in Nederland oefenmogelijkheden hebben. Het probleem is echter dat we als Defensie niet ruim in ons jasje zitten. De afgelopen jaren zijn er veel defensieterreinen afgestoten. Een groot deel daarvan gaat, op grond van een grote overeenkomst met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, terug naar de natuur. Dat betekent dat we in Nederland niet veel alternatieven hebben om uit te wijken naar andere locaties als dit nodig is in verband met bijvoorbeeld de vogeltrek, broedseizoenen, zoogperiodes of paartijd. Kortom, de bestaande oefengebieden van Defensie zijn nog steeds hard nodig.

Overigens blijkt dat de verstoring van de natuur die Defensie veroorzaakt, lang niet altijd zo groot is als sommigen mensen wel denken. Ik heb me laten vertellen dat in sommige gevallen een overvliegende F-16 minder beroering veroorzaakt onder een vogelkolonie dan een goedwillende natuur- recreant die te dichtbij komt. Natuur en Defensie kunnen (en moeten) dus wel samengaan. In ieder geval werken we op dit moment samen met het ministerie van LNV samen om een Natuurbeschermingswet-vergunning tot stand te brengen voor het militair laagvliegen in Nederland. Ik hoop dat hiervan het signaal uitgaat dat ook Defensie zich wil en kan houden aan de natuurwetgeving in Nederland. Waarbij ik me wel afvraag: blijft er voldoende ruimte over om te doen wat we moeten doen?

Wanneer we het hebben over vliegen dan spreek je niet alleen over de mogelijke overlast voor flora en fauna. Voornamelijk de bewoonde gebieden ondervinden hinder. In Leeuwarden vreest men de mogelijke geluidsoverlast van de opvolger van de F-16. In Onderbanken klaagt men al vele jaren over het geluid van de AWACS toestellen. Kortom er moet een evenwicht komen tussen veiligheid en natuurevenwicht. Ik wil u dan ook vragen die uit te dragen.

(3. Milieuzorg)

Naast energie- en geluidsdoelstellingen moeten we ook milieudoelstellingen beheersen. Dit begint met het regelen van de milieuzorgsystemen binnen Defensie. Deze systemen zorgen ervoor dat gegevens op de juiste wijze en tijd worden aangeleverd en dat deze gegevens ook van goede kwaliteit zijn. Dit is onder andere van belang voor het ministerie van VROM, dat als handhaver optreedt. Er zijn al belangrijke slagen gemaakt op het gebied van de milieuzorgsystemen en

ook dat zal de komende jaren geïntensiveerd worden. Uiteindelijk zullen alle Defensie onderdelen over een gecertificeerd systeem beschikken. Daarom voeren diezelfde defensie onderdelen voor 2010 een inventaris uit over de zaken die nog gedaan moeten worden voordat het zover is.

We moeten ook kijken naar milieuzorg tijdens uitzendingen. We zien dat het energiegebruik toeneemt omdat we nu inzichtelijk hebben wat het verbruik in Afghanistan is. We moeten ook goed kijken waar we kunnen differentiëren. Kijk bijvoorbeeld naar het uitzendgebied. Moeten we daar dezelfde regels hanteren? Dus als er een MB olie lekt midden in Tarin Kowt, moeten we dat dan volgens de geldende norm gaan opruimen? Ik vind daarom dat we goed moeten kijken naar differentiatie, bijvoorbeeld tussen uitzendingen en oefeningen.

Defensie beheerst de milieuaspecten in de bedrijfsvoering steeds beter. We hebben al jaren geen grote milieu-incidenten meer gehad en dat is te danken aan dit milieumanagementsysteem. En dus ja, deze duurzaamheidsnota is ambitieus en ook het operationeel belang komt erin terug. Naar de maatschappij moet daarbij duidelijk zijn dat we dienstbaar zijn aan het algemene belang van veiligheid.

(DANKWOORD)

Om ons huidige milieubeleid te kunnen verbeteren moeten we eerst zoveel mogelijk mensen informeren over waar we staan en waar we naartoe gaan. Daarom ligt hier voor mij een prachtig document, de Defensie Duurzaamheidsnota 2009. Ik wil mijn complimenten uitspreken voor de samenwerking tussen de directie Ruimte, Milieu en Vastgoed en alle defensieonderdelen. Ik wens u allen veel succes met het uitdragen

van deze nota. Ik ga in de Kamer mijn best doen dit voor het voetlicht te brengen.